

ԲԱՐՁՐԱՎՈՐԻ

Ե. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 6.

1849

ՄԱՐՏԻ 15.

ԲԱՐՁՐԱՎՈՐԻ

ՆԿԱՐԱԳՐԻ

ԴՐԱՄ-ԱՐԱՐԱՐԻ ծեր :

Օւերութիւնը մարդուս կենացը վերջի մասը ու իր թէ իրիկունն է . ծերութեանը հետ կը սկսի մարդ մարմոյ տկարութիւնները զգալ, անանկ որ՝ ծերութիւնը կրնայ լսուիլ մէկ մըշտնջենաւոր հիւանդութիւն մը : Ի՞նյաց մարմոյ նեղութիւնները այնչափ ծանր չեն, ոչ իրեն և ոչ ուրիններու , ինչպէս սրտի նեղութիւնները : Ո՞ւստաց զօրութիւնն ալ մարմոյն հետ կը տկարանայ . որչափ որ մէկդիէն նեղութիւնները իր վրայ կ'աւելան , այնչափ մէկալ զիէն համբերելու ուժը կը պակսի . ու թէ որ տղակուց բարի կրթութեամբ համբերութեան աղէկ չէ վարժած , չկրնար

նեղութեանցը համբերել . նեղութեան չկրնալ համբերելն ալ՝ ամէն նեղութեան մեծ կ'ըլլայ իրեն : Իսանկով կ'ըլլայ դժուարաբարոյ ծեր մը , ամէն բանի տժգոհ . կարծես թէ իր կեանքը երթալով կը քայցի , թթու ընութիւն մը կ'ունենայ . երեսին հետ ընութիւնն ալ կը կունձմոի , հետը վարուիլը դժար կ'ըլլայ : Ի՞նչ ընես չհաւնիր , ամէն բանի մէջ պակսութի կը գտնէ . Ո՞ւրդիկ փոխուեր են կ'ըսէ , մեր տղայութեան ատենը մենք ասանկ չէինք . թէ ակտ իր ատենի ծերերն ալ նոյն բանը կ'ըսէին : Տեսնէ որ տղայ մը կը վազէ , կարծէ որ ինքը պղտիկութեանը ատեն մէր վազեր . Այս տղայութեանս ատենը իսելօք էի , վազեի ալ խելքով կը վա-

զէի , կ'ըսէ : Աշխտասարդի մը տաքնալը թէ որ տեսնէ , Ո՞ենք պղտիկութեան ատենախիս հանդարտութեամբ կը տաքնայինք կ'ըսէ . տաքնալու հանդարտը որն է , ինքն ալ չգիտեր : Ո՞ւզէ որ կը տրիժին արիւնը իր արիւնին պէս ըլլայ . կարելի ըլլայ՝ կ'ուզէ որ տղոցը մօրուքը մէկէն ձերմակ բումնի . Ո՞ենք պղտիկուց ծերերնուս հնազանդ էինք կ'ըսէ . բայց միշտ աշխարհիս ծերերը գանգատեր են երիտասարդաց անհնազանդութեանը վրայ :

Իւաւական չէ որ մարդիկ փոխուած կարծէ , կը սկսի ուրիշ ամէն բաներու վրայ ալնոյն կարծիքը ընել : Չմերուկին համը գնացեր է կ'ըսէ , մեր տրղայութեան ատենը բնչ համով էր . չգիտեր որ իր բերանը համ առնելին դադրեր է : Կարծէ որ սանդուխներուն ոտքերը աղէկ չեն շնուր , ինչու որ տրղայութեան ատենին պէս չկրնար ել լելիջնալ : Հիմակուան հողաթափները աղէկ չեն կարեր , մարդուն ոտքին արգելք կ'ըլլան կ'ըսէ . անկողինները կարծրացեր են , վերմակները՝ մարդը չեն տաքցըներ , ձեռները առաջուց ասանկ ցուրտ չեր ըներ , թէ որ ձիւն ալ գար՝ բաւական տաք կ'ընէր . չմտածեր որ իր կենաց ձմեռն է՝ որ զինքը կը մանցնէ . վերջապէս ամէն բան փախուած կը սեպէ՝ զինքը փոխուած չեապելու համար : Ինչուան հայլ ալնայելու ըլլայ , կ'ըսէ . Ո՞ւաջուց հայլիները մարդուն դէմքը չխտակ կը ցուցընէին , հիմա կոնճմտած կը ցուցընեն . չմտածեր որ իր երեսը ծերութենէն կոնճմտեր է :

Այնաս նէ ասանկ ծերու մը հետիուսէ . կը կարծէ որ ամէն խօսքդ զինքը ծաղրելու կամ արհամարհելու համար կ'ըսէս : Իւան մը հարցընելու ըլլաս՝ ներհակ պատասխան կուտայ . ուզած բանը հրամցընէս , չառներ . մի և նոյն բանը կ'ուզէ ու չուզեր . քու ուզածդ՝ միշտ իրեն չուզածը կ'ըլլայ : Ուրիշի մը հետ խօսիս՝ կը կարծէ որ զինքը կը բամբասէս . խօսելու ատենը թէ

որ ուրիշի երեսը նայիս , Բսածիս չեն հաւնիր կամ ուշադրութիւն չեն ընելը ըսելով՝ կը սրդողի ու կը դադրեցընէ խօսքը : Խօսածն ալ շատ անգամ թէ որ գիշերուան տեսած երազները չէ՝ իր վարքն է , որ նորէն նորէն քաղուածք կ'ընէ . բոլոր ձանցուորները բերնուց գիտեն : Իր տղայութիւնը կարգէ դուրս բան մը կը սեպէ . կարծես որ ինքը ձերմակ մօրուքը ծեր ծներ է , կաթին տեղը խելք ծծեր է . իր տղայութեան ատենը ըրած բաները մոռցած՝ ուրիշի վրայ նոյն բաները տեմնելու որ ըլլայ . Խա ասանկ անխելքութիւններ չեմ ըրած կ'ըսէ :

Հետաքրքրութիւն մը կ'ունենայ որ տանը ամէն բաները կ'ուզէ իմանալ . իմացընելը դժար , իմանայ ալ՝ հազար ընդդիմութիւն կը հանէ . ինչ որ կրնալին դադրեր է՝ ան կը բաղձայ ընել : Իր զուարձութեան ատենը անցեր է , տեսնէ որ ուրիշները կը զուարձանան , կարծես թէ կը նախանձի . անօթի մարդու մը ուրիշներուն ուտելը տեսնելուն պէս կը նայի վրանին : Դրբոր յուսահատի բան մը ընել կրնալին , կը սկսի պատմել ինչպէս ինքը կտրձութեան ատենը ան բանը կ'ընէր . Իմ կտրձութեան ատենա ձի հեծնելս տեսնելու էիք կ'ըսէ . ափանս որ տեսնող մը չկայ որ քանի անգամ ձիէն վար իյնալը պատմէ : Ինչ որ ըսէս , իմ զլիսէս ալ անցեր է կ'ըսէ . երազին մէջը տեսածն ալ՝ զլիսէն անցած կը կարծէ : Ո՞ւուրներուն պէս միտքն ալ՝ մէկը երկուք կը տեսնէ . ամէն բան ազքին աւելի կ'երենայ . Հիմակուան մարդիկը չափ չեն գիտեր կ'ըսէ , մենք ամէն բան չափով կ'ընէինք , զեռ կարօտութեան չեն հանդիպած , սորկին յարգը չեն գիտեր : Ո՞ւզէ որ ամէն բանի մէջ ուրիշները իրեն խորհուրդ հարցընեն . թէ որ հարցընեն ալ՝ կ'ուզէ որ ինչ խորհուրդ տալու որ ըլլայ՝ անոր հետեւին . թէ որ չէ , Դնացէք գիտցածնիդ ըրէք ըսելով՝ պատասխան չտար : Զափազանց պահանջելուն համար՝ չափաւորն ալ կը կորսնցընէ . իննառւնով գոհ չըլլալուն համար՝

Հարիւրն ալ ձեռքէն կը հանէ : **Ճ'եր-**
մակ մօրուքը բաւական պատճառ կը
սեպէ՝ որ ուրիները իր ամէն խօսքին
մուն . բայց չմտածեր որ մարդուս Ճ'եր-
մակ մօրուք՝ իմաստութիւնն է կ'ըսէ
սուրբ գիրքը :

Որչափ բաղձալի բան է մէկ խոչեմ
ու բարեկիրթ ծեր մը ունենալ տանը
զարդ ու օրհնութիւն , որ բոլոր ընտա-
նիքը իրմէ պատկառին ու զինքը սիրեն ,
իսկ ինքը հիւրի մը պէս կենալով տանը

մէջ , իր անդիւտ կատարելութեամբ՝
որ է փորձառութիւնը , կրցածին չափ
օգնէ իր ընտանեացը , ու իրենց ուրա-
խութիւն ըլլայ քանի որ կենդանի է ,
ու մահուանը ատենը անոնց աշքին ար-
ցունքը իր առաքինութեանցը անտա-
րակուսելի վկայ ըլլան , այնչափ ծանր
է մէկ դժուարաբարոյ ծեր մը , որուն
ընտանիքը որչափ ալ բարեպաշտ ըլլան՝
իրեն մեռնելին վերջը կը զգան որ մէկ
ծանրութիւն մը պակսեր է տնին :

*

ԲԱՆԱՍՏՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱՍՏԵԴԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍԻՆՍՈՒ ՍԱՐԵՐԻ

Մասէաց սարն ելեր բարձրացեր
Յամներն ՚ի վայր ձախն աչեղ կու ածէր .
Լնձ մըտիկ արէք հաւսար դուք լերունք ,
Լա բարձր եմ քանց ձեզ , ձակատս ՚ի յաստղունք .
Լա Արարատեանն եմ Աչագ Ամսիս
Ազնիւ քան զամէն լերունք աշխարհիս .
Աստուած զիս չափեց , Աչամ նախ տեսաւ ,
Տապանն հիւր երեկ ինձ , Այս յիս իջաւ .
Հայկն ալ յիս դարձաւ փառօք յաղթական .
Օիս Ամասիայն կնքեց ու Արայն .
Տիգրանն ինձ գերի բերաւ զի՞ժդահակ
Հայոց թշնամեաց բանտ եմ դժնդակ .
Արտաւազզն ՚ի խոր յիմ քարայրս ՚ի ներս
Աշխարհի սպառնայ տալ թունդ ու աւեր :
Հիմ կողէս իջուց Տրդատ մեծազօր
Առորք Աջմիածնայ հիմնանքն աչաւոր :
Օիս բոլոր պատեն անուանք և փառք հին
Արածաց դիւցազանց Հայոց աշխարհին .
Լա միշտ եմ պարծանք Հայոցը մեծաց
Առքա այլ պարծանք են ինձ անմոռաց :
Երինք և բարձունք աչա տեսեք զիս ,
Լա ձեր թագաւորն եմ Աչագ Ամսիս :

Փռուր Ամսիսն ասէր .

Լա քո հարազատն եմ Աչագ եղբայր ,
Փառաց պարծանացդ հաղորդ հաւսար .
Դու բարձր ես քան զիս քանց լերունքն ամէն ,
Ազքեզ չէ կոխել բայց հրաժե սրոթէն .